

בס"ד. שיחת ש"פ ויחי, י"ד טבת, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו (מדברי המדרש¹): "למה פרשה זו סתומה? וכו'" (ופרטי השינויים מדברי המדרש) — דכיון שהסתימה היא בהתחלת הפרשה (שאז היא ניכרת), מסתבר לומר שקשורה עם תוכן כללות הסדרה בקשר לפטירת יעקב, ולכן השמיט רש"י הטעם "שסתם ממנו כל צרות שבעולם", כיון שזהו תכלית החיות (בניגוד לענין הפטירה), והקדים הטעם "שנסתמו עיניהם ולבם .. מצרת השעבוד", ששייך לפטירת יעקב יותר מאשר הטעם ש"ביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו";

והטעם שפרשה זו נקראת "ויחי"³, לפי שאמיתית ענין החיים באופן נצחי, ניכר דוקא בסמיכות לפטירת יעקב, ביי"ז השנים שהי' במצרים (שגם בערות הארץ מטתו שלימה⁴), שהיו הוכחה על כל שנותיו, שבפנימיות היו באופן ד"ויחי יעקב"⁵, וכן דוקא לאחר פטירתו, עיי"ז ש"זרעו בחיים" (לא רק כש"סתם ממנו כל צרות שבעולם", אלא) גם במצב של

הגאולה ח"ו, עיי"ז שבנ"י לא יוכלו לקיים את הציווי של יוסף "והעליתם את עצמותי מזה" (ראה דב"ר פ"א, ז).

(4) פרש"י פרשתנו מז, לא.

(5) כלומר: ריבוי הטוב שהי' ביי"ז שנה אלו, הביא לידי הנחה, שבשביל זה הי' כדאי כל היגיעה והצער במשך כל השנים שלפנ"ז, ועד ששני הצער גופא הם טוב. וע"ד שלעת"ל יאמרו "אורך הוי' כי אנפת ביי" (ישעי' יב, א). וזהו גם הפירוש במארו"ל (ב"ר פס"ו, ד) "צדיקים .. תחלתן יסורין וסופן שלוה" — שאין הכוונה שיש אצלם שינויים, מיסורים לשלוה (שהרי אצל צדיקים מאיר ה"אמת", שהיא אחת ויחידה, ואינה משתנית — בניגוד לשקר (וכן פשרות, שהם שקר) שמתבטא באופנים שונים), אלא ש"סופן שלוה" היא ההתגלות הפנימית של "תחלתן יסורין", והיינו, שבפנימיות הרי גם זה "שלוה".

(1) וכיון שהביאו רש"י בפירוש פשוטו של מקרא, הרי זה נכלל בחלק הפשט שבתורה, ולא בחלק הדרוש שבתורה. ונפק"מ להלכה — בנוגע לדין שצריך לחלק הלימוד שבכל יום לג' חלקים, שליש במקרא, שליש במשנה ושליש בתלמוד (קידושין ל, א. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב), שגם מדרשי חז"ל שהובאו בפירוש רש"י שייכים ל"שליש במקרא", להיותם פירוש פשוטו של מקרא.

(2) סתומה לגמרי — אפילו לא כמו כל פרשה סתומה שיש בה הפסק ט' אותיות עכ"פ (רמב"ם הל' ס"ח רפ"ח. טושו"ע י"ד סע"ה ס"ב).

(3) ועד שגם סיום הפרשה — "וישם בארון במצרים" — שייך לפרשת "ויחי", כי, מזה שהמצריים לא קברו את יוסף, אלא שמוהו בארון והטילוהו לנילוס, מוכח, שהמצריים ידעו שבנ"י עומדים במעמד ומצב שהם מוכנים לגאולה בכל רגע, ולכן רצו למנוע את

קושי השעבוד וסתימת הקץ (שהרי אילו הי' הקץ בגלוי, הי' נחסר בתוקף הגלות, ובמילא הי' נחסר גם בשלימות הגאולה שבאה ע"י הגלות) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 422 ואילך.

ב. וההוראה מזה — שהרי כל ענין בתורה, לשון הוראה, מהוה הוראה בעבודת האדם:

ישנם הטוענים: מדוע ישנם ריבוי קשיים ונסיונות על קיום התומ"צ? — מדוע מסבכים מלמעלה באופן כזה שמצד עיני בשר יוכל לדמות שמצד הנהגתו באופן של זהירות מהשגת גבול ואונאה וכו', והקפדה על תפלה בציבור ושיעור לימוד לאחרי התפלה (שלכן פונה לעסקיו באיחור של מחצית השעה), משתכר לפרנסתו פחות מחבירו-שכנו שמתנהג בכל הנ"ל היפך ממנו?!

בגלל הנהגתו ע"פ תורה — טוען הוא — הי' הקב"ה צריך ליתן לו עשירות, ואז הי' טוב יותר הן לו והן להקב"ה, כי, כאשר חבירו-שכנו הי' רואה שע"י קיום התומ"צ זוכים לעשירות, הי' גם הוא נעשה שומר תומ"צ.

והמענה על זה:

כשמדובר אודות לימוד זכות — הרי זו אמנם טענה צודקת, — וכפי שטען הרה"צ ר' לוי"צ מבארדיטשוב להקב"ה: מהי טענתך על בני, בה בשעה שהעמדת את תאוות עוה"ז באופן גלוי לעיני בשר, ואילו את הגן-עדן הכנסת בתוך ספר? ...! — אבל כשמדובר אודות תכלית העבודה, ואליבא דנפשי' — צריך לידע שיש להתייגע, ולא לחפוץ ב"נהמא דכיסופא"¹⁰, ולכן נותנים מלמעלה נסיונות כו', כיון שדוקא ע"ז באים לטוב האמיתי. וכשם שדוקא ע"י גלות מצרים באופן ש"שנסתמו עיניהם ולבם .. מצרת השעבוד", ו"נסתם הקץ", זכו להגילוי דמתן-תורה — כך גם עתה,

(7) זח"ג נג, ב. גו"א עה"ת בתחלתו בשם הרד"ק. וראה רד"ק לתהלים יט, ח.
 (8) ראה גם תו"מ חל"ה ריש ע' 157. וש"נ.
 (9) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו ע' תכ. וראה גם תו"מ שם ע' 176. וש"נ.
 (10) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא בלקו"ת זו, רע"ד. ובכ"מ.

(6) וע"ד המבואר במ"א בנוגע למ"ש ביוסף "ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות", ועד ש"ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים" (מקץ מב, ז"יז) — דלכאורה תמוה ביותר: היתכן שיוסף הצדיק התייחס אל אחיו באופן כזה — כיון שרצה לפעול שמנין רד"ו שנה שצריכים בניי להיות במצרים יתחיל מזמן ביאת אחיו למצרים, ע"ז שיצטערו כו'.

בגלות זה האחרון, שהוא ארוך הרבה יותר מגלות מצרים, הנה דוקא ע"י עבודה מתוך מס"נ, ועמידה בתוקף מבלי להתפעל מקשיים ונסיונות, אף ש"לא נתגלה קצם"¹¹, נזכה להגילוי דפנימיות התורה¹², טעמי תורה שיתגלו לעת"ל, כמ"ש¹³ "ישקני מנשיקות פיהו", בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם גו'.

* * *

ד. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק¹⁴ "ואגידה לכם", "ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים" — כיון שלא מצינו המשך ל"אגידה לכם", ולאח"ז אמר יעקב מחדש "הקבצו ושמעו"¹⁵; ביאור פרטי השינויים בפירוש רש"י מלשון הש"ס¹⁶; וההוראה, שגם בדורנו זה, בחושך כפול ומכופל, ישנו הכח לגלות את הקץ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י ע' 167 ואילך.

* * *

ה. הביאור בפירוש רש"י בסוף פרשתנו, "על ברכי יוסף", "כתרגומו, גידלן בין ברכיו" — כי, בתרגום יונתן מפרש "כד אתילידו גזירינן יוסף", שהי' הסנדק בברית מילה (כניסת נפש הקדושה, בדוגמת ענין הלידה. וכיון שיוסף הי' השליט על הארץ, מרא דאתרא, הי' יכול להיות סנדק אצל "בני מכיר", לשון רבים, כמו כה"ג שיכול להקטיר תמיד), אבל רש"י שולל זאת, ומפרש שקאי על הגידול והחינוך ע"י לימוד התורה, גם בגיל שהם רק "בין ברכיו", ולא "על ברכיו". ומכאן, שיש חיוב ללמוד תורה גם עם בן בן בנו, גם כשיש גדולים ממנו בחכמה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"כ ע' 243 ואילך.

* * *

ו. כיון שכבר נתבאר פירוש רש"י בסיום פרשתנו, הרי כבר יכולים לכאורה לסיים את ההתוועדות...

14 פרשתנו מט, א.

15 שם, ב.

16 פסחים נו, א.

11 יומא ט, ב.

12 ראה תו"א שמות מט, א. נד, א.

13 שה"ש א, ב ובפרש"י.

אמנם, דובר כמ"פ, שהדיוק בפירושו רש"י הוא גם בנוגע לענינים הדורשים ביאור שרש"י אינו מפרשם. ובנדו"ד, הרי גם לאחרי הפסוק "וירא יוסף גו' יולדו על ברכי יוסף", ישנם עוד פסוקים הדורשים ביאור בפשוטו של מקרא (ואכן נתבארו בכמה ממפרשי התורה ע"ד הפשט), ואילו רש"י אינו מתעכב עליהם. ואין לומר שלדעת רש"י אין צורך לפרש זאת, כיון שהדבר מובן מאליו — שהרי מצינו שבמקום אחר מפרש רש"י בעצמו א' הפסוקים שבסיום פרשתנו.

ז. בפ' שמות¹⁷ מפרש רש"י מ"ש "ושמעו לקולך": "מכיון שתאמר להם לשון זה, ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים. יעקב אמר להם ואלקים¹⁸ פקוד יפקוד אתכם, יוסף אמר להם פקוד¹⁹ יפקוד אלקים אתכם".

והקשו מפרשים²⁰: הרי גם "ואלקים פקוד יפקוד אתכם" אמר יוסף, כמ"ש בתחלת הפסוק: "ויאמר יוסף אל אחיו", ומדוע כתב רש"י "יעקב אמר להם ואלקים פקוד יפקוד אתכם"? ותירוץ הוא, שכיון שענין זה נאמר ב"פ, "ואלקים פקוד יפקוד אתכם", ו"פקוד יפקוד אלקים אתכם", עכצ"ל, שפעם א' אמר זאת יוסף בשם יעקב אביו, ופעם ב' אמר זאת מעצמו.

[אך עדיין צריך להבין: כפל הענין מכריח רק לומר שפעם א' אמר זאת יוסף (לא מעצמו, אלא) בשם יעקב אביו. אבל מהי ההוכחה ש"יעקב אמר להם ואלקים פקוד יפקוד אתכם, יוסף אמר להם פקוד יפקוד אלקים אתכם", ולא להיפך, שפעם הא' אמר מעצמו, ופעם הב' בשם אביו?]

וההסברה בזה — בשתיים:

(א) מצד כיבוד אב, מסתבר לומר, שלכל לראש אמר זאת יוסף בשם יעקב אביו, ורק אח"כ אמר זאת מעצמו.

(ב) לאחרי "פקוד יפקוד אלקים אתכם" נאמר "והעליתם את עצמותי מזה". ולכן, מסתבר לומר ש"פקוד יפקוד אלקים אתכם" היתה הבשורה של יוסף מעצמו, שכן לאחרי שעשה להם טובה ובישר להם בשורת הגאולה (הבשורה שלו, ולא רק מסירת בשורת יעקב אביו), ה' נקל לו יותר לבקש מהם טובה — "והעליתם את עצמותי מזה".

אבל עדיין אינו מובן: מדוע בפעם הא', בבשורה בשם אביו, כתיב

19) שם, כה.

20) רמב"ן, רא"ם. ועוד.

17) ג, יח.

18) פרשתנו ג, כד.

"ויאמר יוסף אל אחיו", ואילו בפעם הב', בבשורת עצמו, נאמר "וישב יוסף את בני ישראל" — דלכאורה איפכא מסתברא, כי:

(א) בבשורת עצמו מתאים יותר לומר "אחיו", כיון שהיחס של יוסף עם השבטים מתבטא בכך שהם אחיו, ואילו בבשורה בשם יעקב אביו מתאים יותר לומר "בני ישראל", כיון שהשייכות שלהם ליעקב היא להיותם בניו — "בני ישראל".

(ב) בני ישראל — קאי לא רק על השבטים, אלא על כל בני" עד סוף כל הדורות, משא"כ "אחיו" קאי רק על השבטים. וא"כ, בבשורת עצמו, שבהמשך אלי' היתה גם הבקשה "והעליתם את עצמותי מזה" — יש מקום לומר "אחיו", כיון ש"והעליתם את עצמותי" קשור עם השבטים (ש"אף עצמות כל השבטים העלו", בגלל שבועתו של יוסף שאמר "אתכם"²¹); משא"כ בבשורת יעקב, שבה מדובר רק אודות בשורת הגאולה — אין מקום לומר "אחיו", שהרי השבטים עצמם לא יצאו ממצרים, וא"כ, הול"ל "בני ישראל".]

וכיון שמצינו שרש"י בעצמו משתדל לפרש מדוע נאמר "פקוד יפקוד" ב"פ — אינו מובן: מדוע אינו מפרש זאת על אתר, בסיום פרשתנו?

ח. ויש לומר הביאור בזה ע"ד הרמז (הביאור בדברי רש"י — מוכרח להיות מובן ע"ד הפשט, אבל ביאור הטעם שרש"י אינו מפרש ענין מסויים — יכול להיות גם ע"ד הרמז):

בהתחלת הפרשה כתב רש"י "למה פרשה זו סתומה, לפי .. שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו". ולכן, גם בסוף הפרשה לא מפרש (מגלה) רש"י טעם ההכפלה בלשון הגאולה "פקוד יפקוד";

ענין זה מפרש רש"י רק בספר שמות, ספר הגאולה²², שבו נתפרש בגילוי לא רק הגאולה מגלות מצרים, אלא גם הענין דמתן-תורה, שבו "פסקה זוהמתן"²³, והוא מעין הגאולה האמיתית והשלימה²⁴, שתהי' ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(23) שבת קמו, רע"א.

(24) תניא פל"ו.

(21) פרש"י בשלח יג, יט.

(22) רמב"ן ס"פ פקודי.